

JELMAGYARÁZAT :

- FELÚJÍTOTT ÉPÜLETEK
- A DRÓTKÖTÉLPÁLYÁS FELVONÓ ÉRKEZŐ ÁLLOMÁSA
- VÉDŐKORLÁT
- HOZZÁFÉRÉSI PONTOK A TURISTÁK SZÁMÁRA A VÁRBAN

LÁTOGATÁSI CÉLPONTOK ELNEVEZÉSE: VÁRGYŰRŰ 3:

1. Első kapu - Belépés a várba / 3. várgyűrű
2. A 3. várgyűrű fala és összekötő lépcső a tüzérségi platformokkal
3. Részben újjáépített, az őrség számára fából épített út
4. Második kapu
5. Félköríves lépcső - bejárat a 2. várgyűrűbe
6. Keleti trapéz alakú bástya - turisztikai fogadópont
7. Tüzérségi platformok
8. Tüzérségi szoba
9. Újjáépített fahíd - bejárat a 2. várgyűrűbe
10. Harmadik kapu - bejárat a 2. várgyűrűbe
- T. drótkötélpályás felvonó érkező állomása

VÁRGYŰRŰ 2:

11. Kémenceépületek
12. Részben újjáépített, az őrség számára fából épített út
13. Félköríves lépcső mellék helyisége - bejárat a 2. várgyűrűbe
14. Zvinger, azaz szorító - 2. várgyűrű, déli rész
15. Bethlen-bástya

VÁRGYŰRŰ 1:

16. Kaputorony - bejárat az 1. várgyűrűbe
17. Az északi oldal platformja és fém tartószerkezet - kortárs beavatkozás
18. Nyugati torony
19. Vízigyűjtő medence (ciszterna)
20. A fejedelmi palota környéke és pincék
21. Kilátó
22. Multifunkcionális terem - kortárs beavatkozás
23. Ülépítőmedence
24. Lőszerraktár és kilátó

1269 - 2024

A PROJEKT MEGNEVEZÉSE:

DÉVA MEGYEI JOGÚ VÁROS
TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETÉT
ÉS TÖRTÉNELMI MŰEMLEKET
KÉPEZŐ DÉVAI VÁRHEGY
ÖVEZETÉNEK FELÚJÍTÁSA-AZ ELSŐ
VÁRGYŰRŰ FUNKCIÓVÁLTÁSA

AZ ANYAG SZERKESZTŐJE:

Déva megyei jogú város
területi-közigazgatási egység

A KIÁLLÍTÁS KELTE:

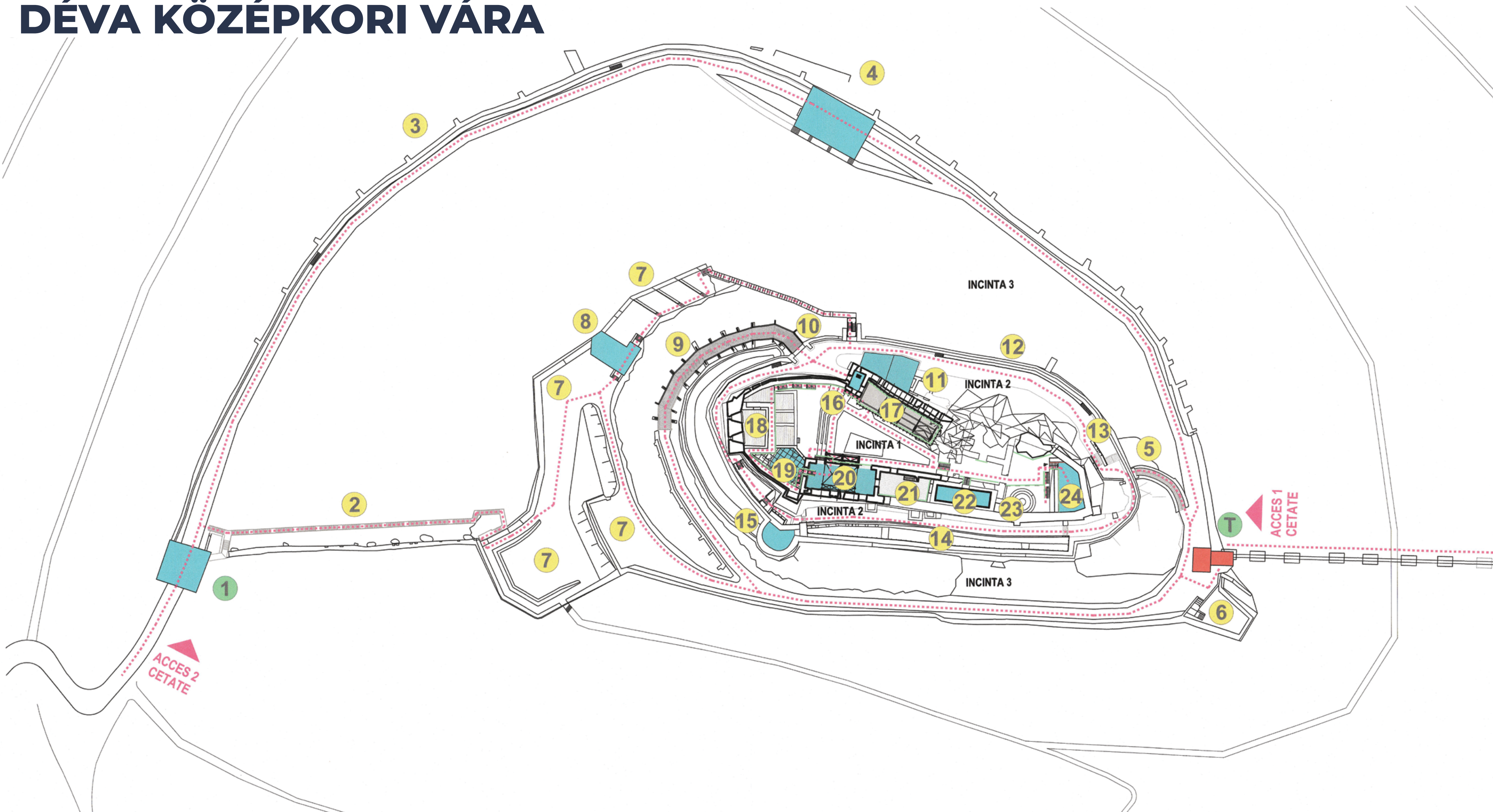
2024. október

Ingyenesen
terjesztett anyag.

DÉVA MEGYEI JOGÚ VÁROS
TERÜLETI-KÖZIGAZGATÁSI EGYSÉG

DÉVA KÖZÉPKORI VÁRA

„Ennek az oldalnak a tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió, a Román Kormány vagy a Nyugati Regionális Fejlesztési Ügynökség (ADR Vest) hivatalos álláspontját.”

IRÁNYÍTÓ HATÓSÁG

Nyugati Regionális Fejlesztési Ügynökség

Nyugaton fejlesztünk www.vest.ro

Déva várának rövid története

1

A történelmi műemlékek jegyzékében szereplő Déva vára a város belterületén, a Maros bal partján fekszik, mintegy 30 hektár területet foglalva el. A vár egy vulkanikus eredetű képződményen helyezkedik el, amely a Ruszka-havas hegységből leválva, 378 méteres tengerszint feletti magasságával és 184 méteres város feletti magasságával képezi a legmagasabb pontot északon. A Maros völgyében Déva középkori vára évszázadokon keresztül védte Erdély ki- és bejáratát. Újkőkori és bronzkori településnyomokat tártak fel itt, és a fecskefark alakú vágásra jellemző faragott kötőmbök jelenléte azt bizonyítja, hogy ezen a helyen egy dák erődítmény is állt.

2

A vár 1250 és 1260 között épült, 1264-ből van adatunk arról, hogy a vár alatt vívott csatát Csák Péter, István erdélyi herceg parancsnoka, és aratott győzelmet a Kán László vezette kunok felett, az István és apja, IV. Béla, Magyarország királya közötti belháború idején. Ez az információ egy 1273-ban kelt oklevélből származik, viszont a vár első említése 1269-ből való, amikor István herceg a várat Kálnoky Chyl grófnak adományozta.

11

A 16. század eleje az erődítmény bővítését is jelentette. Ekkor épült meg a második várgyűrű. Jelentős változások történtek az első várgyűrűben is. A második várgyűrű szintén ovális alakú, amelyet az első várgyűrű formája és a terep adottságai határoztak meg. A délnyugati sarok közelében található a félköríves Bethlen-bástya. Az északi oldalon a védőfallal párhuzamos falat építettek, zwingert, azaz szorítót hozva létre. A vár nyugati felén egy jól megőrzött bejárat főkaput alakítottak ki, melyen keresztül a kocsit a belső várgyűrűbe vezet. A kapu előtt hét alacsony, köböl és téglából épült, sugárírányban elhelyezett pillér állt, ezeken feküdt a gerendahíd, melyet a kapu előtt egy felvonóhid szakított meg. A kapu félköríves, letört élű, az alap felé ferden végződő díszkerete a gótikából a reneszánszba való átmenet időszakából származik. A kapu aljában, a széleken kötőmböket helyeztek el, amelyekbe félköríves vájokat faragtak, ezekben mozogtak a felvonóhid sarokvasai. A felső részen a hidat felemelő két lánc átjárónylásai láthatóak.

12

A 17. század végén a vár, a fejedelemség fiskális birtokaival együtt, a Habsburg-ház birtokába került. 1711-ben, a szatmári békét követően, az önálló Erdélyi Fejedelemség megszűnt létezni. Ettől az évtől kezdve gróf Stephan Steinville tábornok megkezdte az erőd bástyás erődítménnyé való átalakítását, amely magában foglalta a vár alatti területet is. Az első várgyűrű belsejében több épületet is helyreállítottak, de talán a legfontosabb építmény ebből az időszakból a fennmaradt ciszterna, amely az épületek tetejéről lefolyó esővíz felfogására szolgált.

3

Az első szakaszban a vár a dombtetőt magába foglaló, a terep alakjához alkalmazkodó, ovális formájú belső várgyűrűből állt - ez képezte az erődítmény magvát. A falakat közvetlenül a sziklára építették. A várba a várgyűrű északi oldalán lehetett bejutni. A keleti és nyugati oldalakon két torony állt: a keleti oldalon egy hengeres, a nyugati oldalon pedig egy négyszögletes torony. Szintén ebből az időszakból származik a déli oldalon

4

A 13. század végén a vár Borsa Loránd és Kán László vajdák rezidenciájává vált, innen gyakorolták hatalmukat a vajdaság felett, amely ekkor már csak formálisan függött a Magyar Királyságtól. Kán László vajda dévai udvara jelentős minőségi ugrást könyvel el az előző időszakokhoz képest. A történelmi források megerősítik a vajda udvarbírójának és asztalnokának létezését, ezen tisztségek Kán László korának újításai közé tartoztak, és a királyi hatalom funkcióit átvevő közigazgatási rendszerről tanúskodnak.

13

A harmadik várgyűrű, amely jelentős területet foglal magában, főként a várhegy fő várgyűrűihez vezet a kocsibejáratot védi. A bejárat az északi oldalon található kapun keresztül történik, innen indul az őrség számára épített úttal is ellátott várgyűrű fala. 180 méterre északnyugati irányban található a második kapu, ahonnan a védőfal dél felé kanyarodik, és a második várgyűrű közelébe ér. Legkeletibb pontján a könnyűfegyverzet használatára alkalmas, lörésekkel ellátott védőfal egy földdel feltöltött, bástya alakú négyszögletes utat alkot. Ezen védőfal délnyugati része összetettebb, mivel a kevésbé egyenletes terep lehetővé tette három háromszög alakú, kettős falú, földdel feltöltött tüzérségi terasz építését, amelyek a 18. századra jellemző, keresztgerendákkal ellátott tüzérségi platformokat alkotnak.

5

1444-ben I. Ulászló király a várat és a hozzá tartozó birtokot, királyi adomány útján, a törökök elleni győzelmei jutalmául, Hunyadi Jánosnak, Erdély vajdájának adományozza. Az 1456-ban bekövetkezett halála után a vár visszakérül Hunyadi Mátyáshoz, és a család birtokában marad Corvin János, Mátyás törvényes fia révén, egészen 1504-ben bekövetkezett haláláig. A Hunyadiak kihalása után a vár ismét állami tulajdonba került, amíg II. Ulászló néhány erdélyi nemes birtokával együtt elzalogosítja. A vár 1530-ban Szapolyai János vajda birtokába került. A vajda 1540-ben bekövetkezett halála, valamint felesége, Izabella királyné 1550-ben történt száműzése után, Erdély osztrák uralom alá került.

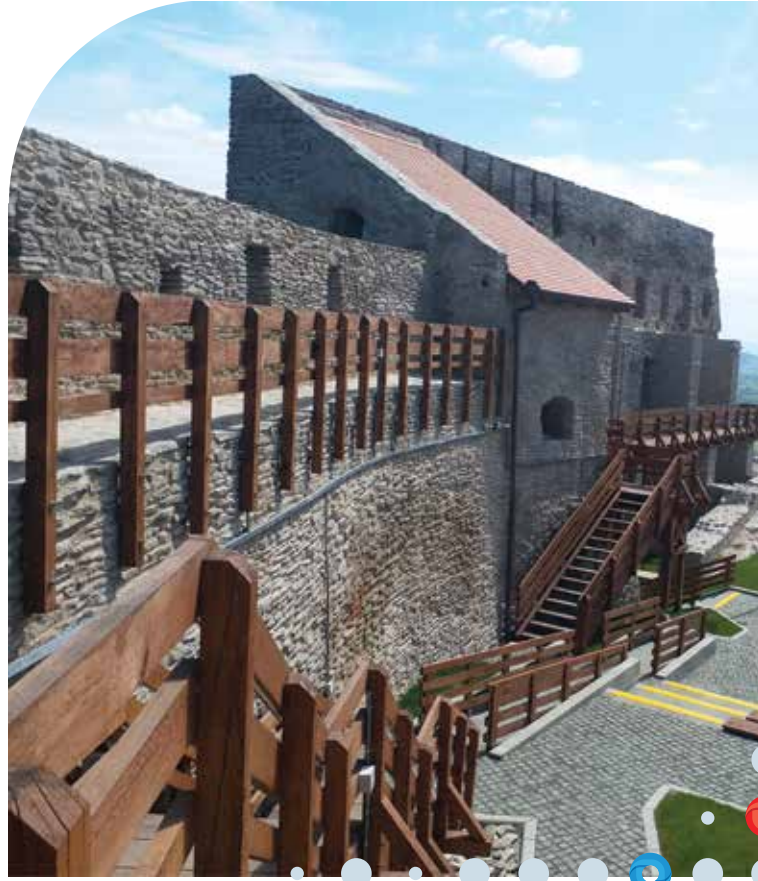
14

III. Károly a várat 1731-ben Giulio Visconti hercegnek adományozta, akitől 1743-ban Haller János gróf, Erdély kormányzója vásárolta meg. 1752-ben Maximilian Ulysses Browne, Erdély kormányzója javításokat végzett a várban. Déva várának jelentősége fokozatosan csökkent, és Huszti András feljegyzései szerint csak esetleges lázadások elfojtására szolgált. Mitrovszky gróf, az 1800-ban létrehozott erdélyi hadtest parancsnokának javaslatára megszüntették a vár katonai szerepét. Az elhagyatott várat I. Ferenc király mentette meg, akit lenyűgözött a vár egy 1817-es erdélyi látogatása során. Az erődítmény restaurálására 12 évig tartott.

6

Az Erdélyi Fejedelemség kialakulását követően Déva végvárrá lett, amely az Erdély belseje felé nyomuló török hadak esetleges támadásainak útját hivatott figyelemmel kísérni. A határvédelem megszervezése már Castaldo tábornok idejében elkezdődött, aki 1551-ben, érkezésekor, a várat elhanyagolt állapotban és hiányos fegyverkészlettel találta. Az erdélyi országgyűlés ezért elrendelte a vár erődítését és felfegyverzését. Castaldo parancsnoksága alatt itt egy - többnyire spanyol zsoldosokból álló - katonai tábor létesült.

15

A vár az 1848-1849-es forradalom idején véglegesen elpusztult. Ebben az időszakban a dévai várat egy osztrák csapat foglalta el. 1849-ben Czetz tábornok megrohamozta a várat, és nyolchetes ostrom után, a vár május 27-én kapitulált. 1849. augusztus 13-án a dévai vár keleti részén található lőszerraktárt felrobbantották.

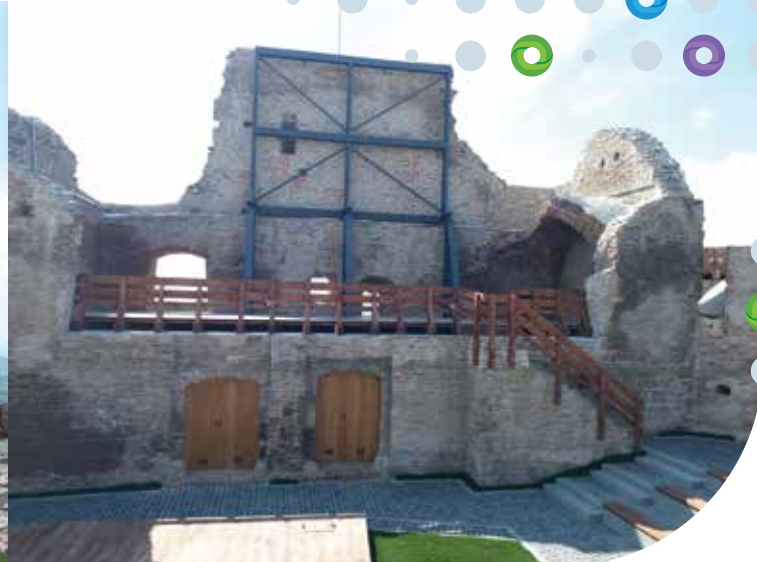

7

1579-ben Dávid Ferencet, aki protestáns prédikátor, majd a református egyház, később Erdély első unitárius püspöke volt, a dévai várba zárták börtönbe, és itt is hunyt el börtöncellájában.

8

1581-ben Déva vára, Báthory Kristóf vajda adományaként, Geszthy Ferenc várkapitány és erdélyi udvari főkapitány tulajdonába került, aki főleg a déli részen jelentős bővítést, erősítést eszközölt a váron.

16

Déva megyei jogú város, mint a dévai vár és a Várhegy tulajdonosa, több lépést tett a történelmi műemlék helyreállítása és turisztikai körforgásba való bevezetése érdekében.

17

Ekképpen 2007-ben megkezdődött az első várgyűrű funkcióváltását célzó műszaki-gazdasági dokumentáció kidolgozása, de a régészeti ásatások eredménye rávilágított arra a tényre, hogy a romok előrehaladott károsodást szenvedtek, és fennáll az összeomlás veszélye. Ennek eredményeként csak a romok biztonságba helyezésére vonatkozó tanulmány készült el, és 2007. decembere és 2011. decembere közötti időszakban az „elsődlegesen szükséges beavatkozások” munkálatait végeztek el.

9

A 17. század elején a vár az Erdély trónjáért versengő fő riválisok közötti viták és harcok színhelyévé vált, és előbb Báthory Zsigmond, majd Székely Mózes és Basta György tábornok uralma alá került, aki 1601-ben foglalta el. Bocskai István kiűzte az osztrák csapatokat Erdélyből, és arra kényszerítette Déva osztrák parancsnokát, Belgiosót, Basta utódját, hogy megadja magát. 1607-ben az erdélyi országgyűlés a dévai várat az Erdélyi Fejedelemség örök tulajdonává nyilvánítja.

10

Bethlen Gábor alatt a vár egy újabb helyreállítási szakaszba lépett. A fejedelem a várat első feleségének adományozta, majd annak halála után a vár unokaöccse, ifj. Bethlen István és felesége, Székely Mária birtokába került. Székely Mária 1640-ben eladta a várat I. Rákóczi György fejedelemnek. Abból az időszakból maradt fenn egy leltár, amely a vár egyes részeit említi, és amelyből kiderül, hogy a vár állapota soralmas, elhanyagolt volt (gyenge helyőrség, kevés és elavult fegyverzet, hosszú ideje javítatlan helyiségek és erődítmények). A fejedelem jelentős javítási munkálatok elvégzését rendelte el. Ugyancsak ő rendelte el egy nagy ivóvízgyűjtő medence ásását, és egy nagy bástyát építtetett, amely ma Bethlen-bástya néven ismert.

18

A dévai vár második és harmadik várgyűrűjét a 2014-2016 közötti időszakban újjáépítették fel, egy európai uniós forrásból finanszírozott projekt részeként, a 2007-2013-as Regionális Operatív Program keretében, míg az első várgyűrűt 2021-2024 között újjáépítették fel, szintén egy európai uniós forrásból finanszírozott projekt részeként, a 2014-2020-as Regionális Operatív Program és a 2021-2027-es Nyugati Regionális Program keretében.

